

Maa- ja metsätalousministeriölle

Pyydettyinä Itä-Suomen yliopiston lausuntona kansallinen metsästrategia 2025:n päivityksen luonnoksesta todetaan yliopiston metsätieteiden osaston toimesta seuraavaa.

Kiitämme mahdollisuudesta kommentoida luonnosta. Kestävän kehityksen eri ulottuvuudet on pyritty ottamaan päivityksessä tasapainoisesti huomioon, ja kaiken kaikkiaan siinä on onnistuttukin. Jo strategian sisällysluettelon eri lukujen ja alalukujen otsikot ilmentävät monipuolista tarkastelua. Kasvava ja samanaikaisesti monipuolistuva metsäbiotalous sekä siitä seuraava metsän eri käyttäjien yhteensovittamisen lisääntyvä tarve, ilmastonmuutoksen huomiointi, digitalisaatio ja muut globaalit megatrendit sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet ovat perusteltuja strategian lähtökohtia. Seuraavat näkökohdat tulisi kuitenkin huomioida päivityksen jatkotyössä:

- On tärkeää, että osaamisen ja sen kehittämisen tarpeet on strategiassa noteerattu. Strategian päämääriin tähtäämisessä osaaminen ja osaajat ovat avainasemassa, mikä olisi ansainnut päivityksessä suuremmankin painoarvon. Osaamisen, koulutuksen ja tutkimuksen strategista merkitystä ei voi liikaa korostaa, kun vastataan mitä moninaisimpiin metsien käytön haasteisiin. Nykyään puhutaan paljon siitä, kuinka tärkeää on perustaa päätöksenteko tutkittuun tietoon mahdollisimman pitkälti. Metsästrategiankin sisällöstä voi päätellä metsäntutkimustiedon tarpeen kasvavan ja monipuolistuvan. Metsäntutkimuksen ja metsäkoulutuksen riittävä resurssointi on turvattava, mikä tulisi strategiassa painokkaammin tuoda esille.
- Strategian hankkeet ovat osin kovin laajoja ja niiden tavoitteet moninaiset. Osa niistä on ennemmin jatkuvia kehittämisohjelmia kuin yksittäisiä määräaikaista hankkeita. Käytettävästä termistä riippumatta niiden kaikkien toteuttamisessa on huolehdittava parhaan osaamisen hyödyntämisestä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Nyt niissä ei paria poikkeusta lukuun ottamatta tunnisteta yliopistoja toimijoina. Yliopistoissa on kuitenkin hankkeisiin liittyvää vahvaa tutkimusta. Kaikissa hankkeissa lisäksi tarvitaan niiden pitkäjänteisen onnistumisen takeeksi osaamisen kehittämistä ja huippuosaajien kouluttamista, mikä nojaa erityisesti korkeakouluihin.
- Strateginen hanke 'I. Osaaminen ja koulutus' on luonnollisesti erityisen mielenkiintoinen yliopiston näkökulmasta. Siinä on nyt painottunut ammatillinen koulutus ja akateemisen koulutuksen näkökulmat ovat jääneet vähälle huomiolle. Yliopiston järjestämässä koulutuksessa on tarpeen tunnistaa myös muita erityisesti vahvistettavia osaamisalueita kuin strategiassa nyt mainitut. Sellaisia ovat esimerkiksi matemaattinen ja mallinnusosaaminen, aineistojen analysoinnin menetelmät sekä datatieteen hallinta. Myös perusluonnontieteiden metsäsovellusten, esimerkiksi puukemian, osaamista tarvitaan jatkossa entistä enemmän metsästrategian toimeenpanossa. Kansainvälisyys koulutuksen

ja osaamisen kehittämisen ulottuvuutena on nyt unohdettu kokonaan strategiassa. Varsinkin akateemisessa koulutuksessa on erittäin tärkeää säilyttää vahva kansainvälisyys ja lisätä sitä entisestään esimerkiksi kansainvälistä mobiliteettia kasvattaen ja tutkimusyhteistyössä. OKM:n rahoitusmallin tulisi kannustaa yliopistoja ja ammattikorkeakouluja siihen. Itä-Suomen yliopisto on vastikään kutsuttu mukaan uuteen kuuden eurooppalaisen huippubiotalousyliopiston allianssiin, missä roolimme on nimenomaan metsäbiotalouden tutkimus, koulutus, innovaatiot ja vuorovaikutus (European Bioeconomy University, UEF:n lisäksi mukana Hohenheim, Bologna, BOKU Wien, AgroParisTech, Wageningen), mikä antaa hyvää perustaa suomalaisen metsäbiotalouden ja sen tutkimuksen ja koulutuksen kansainvälisyyden vahvistamiselle.

- Koulutusmäärätavoitteiden osalta strategiapäivitys edustaa kovin vanhakantaista ammattiyhdistyshenkistä ja suppeaa näkökulmaa akateemisen metsäkoulutuksen suhteen. Metsäsektorin ja myös metsästrategian tavoitteiden kannalta on sitä parempi, mitä laajemmin yhteiskunnan eri sektoreilla on metsäosaamista ja boreaalisten metsien käyttöä monipuolisesti ymmärtäviä metsäosaajia Suomessa ja kansainvälisissä tehtävissä. Metsämaistereiden koulutusta ei pidä mitoittaa vain täyttämään perinteisistä metsäalan tehtävistä eläköitymisten kautta vapautuvat sekä mahdollisesti täytettävät työpaikat ("metsäalan tarpeet"). On huomioitava myös, että jo nykyään ulkomaalaiset opiskelijat suorittavat merkittävän osan metsäalan yliopistotutkinnoista; Itä-Suomen yliopistossa noin puolet maisterin- ja tohtorintutkinnoista. Maistereiden kouluttamista metsätieteissä tuleekin lisätä nykyisestä ja sen mahdollistamiseksi poistaa metsänhoitajien koulutusmäärään kohdistuva leikkuri OKM:n rahoitusmallista.
- Strategiassa on tarkasteltu monipuolisesti metsäalaa vaikuttavia trendejä. Teknologian muutos olisi kuitenkin paikallaan noteerata painokkaammin. Se esimerkiksi kuuluisi mukaan kuvan 4. (sivu 13) vaaleansiniseen ytimeen. Metsäteknologian kehitys ja siihen panostaminen on tärkeää strategian useiden tavoitteiden toteuttamisessa ja ylipäätään kestävä metsätalouden toiminnan tehostamisessa. Esimerkiksi metsäkoneiden keräämä tieto tulisi hyödyntää nykyistä paremmin ja mahdollisuuksien mukaan lisätä tiedon keruuta puunhankinnan yhteydessä sekä kehittää sille tiedolle markkinat.
- Suojellut metsäalueet jäävät strategiassa melko vähäiselle huomiolle. Niillä on ja voi jatkossa olla nykyistä enemmän muutakin kuin luonnonsuojelullista ja matkailullista merkitystä, myös liiketoiminnassa. Esimerkiksi tiettyjen ei-puuaineksisten luonnontuotteiden (kuten pakuri, pihka, jne.) kaupallinen tuotanto alueilla, jotka eivät ole metsätaloudellisen puunkorjuun piirissä, on mielenkiintoinen mahdollisuus, joka voi olla hyvin linjassa suojelutavoitteidenkin kanssa. Metsäisten suojelualueiden liiketoimintakäytön ennakkoluuloton arviointi sopisi metsästrategiaan. Ylipäätään nykyisen suojelualueverkoston kokonaisarviointi olisi paikallaan sen suhteen, kuinka hyvin se toteuttaa biodiversiteettitavoitteita ja palvelee muissa ekosysteemipalveluissa. Tarkastelun kohteena tällöin olisi myös se, olisiko löydettävissä toisenlainen suojelu- ja talousalueiden yhdistelmä, joka olisi nykyistä suojelualueverkostoa parempi sekä suojelualueille nykyisin asettavien tavoitteiden että niiden hakkuumahdollisuusvaikutusten kannalta.
- Strategian toteamus (s. 14) "... puun saatavuus ja kestävät hakkuumahdollisuudet asettavat aidosti rajoitteita uusille investointisuunnitelmille" on ristiriidassa strategian Suomen metsävarojen ja hakkuumahdollisuuksien tarkastelun kanssa. Toteamus on validi osassa maata, erityisesti Kaakkois-Suomessa, mutta koko maata koskien se ei nykyään eikä todennäköisesti lähivuosinakaan päde. Strategiassa tavoitellaan huomattavaa lisäystä talousmetsien puuston vuotuisen kasvuun tulevaisuudessa, mikä toteutuessaan edelleen

parantaisi investointien edellytyksiä. Lisäksi investoinnit eivät aina edes tarkoita puun käytön lisäystä vaan sen tehostamista ja sivuvirtojen hyödyntämistä, ja onhan puun tuontiakin mahdollista lisätä.

- Metsätalouden kannustejärjestelmien tarkastelua olisi paikallaan laajentaa ilmastonmuutoksen hillinnän näkökulmilla: miten voitaisiin käyttää kannusteita metsien hiilensidonnan ja hiilivarastojen kasvattamiseksi – tuetaanko esimerkiksi kiertoaikojen pidentämistä, jalostetun taimiaineksen käyttöä metsänviljelyssä ja metsänlannoitusta. Tätä tulisi ainakin selvittää.
- Strategiassa ladataan toiveita metsiin perustuvan liiketoiminnan uudistumiseen ja monipuolistumiseen – uusien puutuotteiden lisäksi myös esimerkiksi metsäalan palvelut, terveys- ja hyvinvointiliiketoiminta, ei-puuaineiset luonnontuotteet. Niiden kasvun mahdollistajana ja kehittämistavoitteena tulisi tunnistaa uudenlaiset liiketoimintamallit ja sopimuskäytännöt. Selvitettäviä asioita olisivat mm. miten metsiä voidaan käyttää ja kuka voi käyttää kenenkin metsiä liiketoimintaan jokamiehen oikeuksiin perustuen ja kenen kuuluu silloin saada ansaintaa; luonnon-, maisema- ja virkistysarvojen kauppatavat mukaan lukien ekologinen kompensaatio; luonnonmarjojen-, sienten ja yrttien tarkoituksellisen ja resursseja tarvitsevan kasvattamisen tuomien satojen hyödyntämisen pelisäännöt; mahdollisesti perustellut lainsäädännölliset muutokset. Osalla muistakin metsänkäyttömuodoista kuin puuntuotannolla hakkuineen voi olla merkittäviä ilmastovaikutuksia – erityisesti luontomatkailun ja sen kasvutavoitteiden hiilitasevaikutuksia tulisi tarkastella siinä missä metsätaloudenkin.
- Strategia ei ota kantaa suureen hirvikantaan metsätalouden ongelmana. Asialla on merkitystä paitsi metsätalouden kannattavuuden ja teollisuuden raakapuun laadun kannalta myös ilmastonmuutoksen vaikutusten hallinnassa sekä metsien albedo-vaikutuksen kautta ilmaston lämpenemisen hillinnässä. Kuusi on ilmastonmuutoksen tuomien sekä bioottisten että abioottisten metsätuhojen suhteen riskialtis puulaji varsinkin Etelä-Suomessa, mutta suuri hirvituhojen riski johtaa kuusen suosimiseen myös kohteilla, joissa mänty tai koivu olisi perustellumpi valinta. Kuusettuminen ilmastonmuutosriskeineen voi tulevaisuudessa tuoda ongelmia myös metsien monikäytölle.
- Kansainvälisten politiikkojen ja sopimusten merkitys sekä kytkennät kotimaiseen metsäpolitiikkaan on strategiassa käsitelty kattavasti. Esille tulee myös metsään vaikuttavien säädösten sirpalemaisuus ja niiden pohjautuminen usein muiden politiikkalohkojen kuin metsäpolitiikan tarkasteluihin. Strategiassa ei kuitenkaan esitetä selkeästi Suomen tahtotilaa EU:n mahdollisen yhteisen metsäpolitiikan kehittämisen suhteen, vaikka se olisi tärkeä metsäpoliittinen kannanotto.

Joensuussa 22.11.2018

Jyrki Kangas

Professori, osastonjohtaja

Itä-Suomen yliopisto, metsätieteiden osasto

